

Examensarbete i journalistik VT2011 av
Alexander Klaar, Erika Hedman Bergström och Johan Bohlin
Institutionen för journalistik, medier och kommunikation

Maskinerna

En radiodokumentär om svenska juriststudenter av
Alexander Klaar, Erika Hedman Bergström och Johan Bohlin

Examensarbete i journalistik VT2011 av
Alexander Klaar, Erika Hedman Bergström och Johan Bohlin
Institutionen för journalistik, medier och kommunikation

Hemsidestext	4
Analys	6
Metodrapport	7
Inledning	7
Bakgrund	8
Arbetets gång samt metod och materialanvändning	9
Rapporter	10
Att illustrera problemet	12
Vår undersökning	14
Intervjuer	17
Övriga problem	19
Källförteckning	22
Musik	25
Arbetsfördelning	26
Målgrupp	26
Bilaga: Enkätundersökning	27

HEMSIDESTEXT

Juriststudenter fostras till maskiner snarare än kritiska tänkare. Och utbildningarna vidtar inte tillräckliga åtgärder, trots upprepad kritik från Högskoleverket.

En undersökning som 126 svenska juristlärare har svarat på visar att 97 procent av lärarna tycker att det finns en betygshets på deras utbildningar. Och nio av tio håller helt eller delvis med om att det leder till att studenterna blir mer intresserade av tentaresultat än av att tillgodogöra sig viktig juridisk kunskap.

Det här påverkar vilka människor som i slutändan blir den dömande makten i samhället.

Högskoleverket har i flera rapporter kritiserat juristutbildningarna för betygshetsen, och konstaterat att den leder till brister i samhällsperspektiv och kritiskt tänkande hos studenterna. Trots det minskar inte betygshetsen.

En del av skulden ligger hos Domstolsverket, som vägrar att anställa studenter på andra meriter än höga betyg.

Så här skriver en lärare som har svarat på enkäten:

”Om nu vill ha nyckeln till varför sociopater släpps in hos de rättsvårdande myndigheterna kan ni ju fråga er hur man ska kunna mäta social kompetens- empati- samarbetsförmåga etc genom att titta på ett betygsutdrag. Mig veterligen är det ingen annan arbetsgivare som gör så. Galet!”

Samtidigt är studenternas välbefinnande och skolning till syvende och sist skolornas ansvar. De har tidigare diskuterat att avskaffa de graderade betygen och bara ha underkänt och godkänt, som till exempel läkarprogrammet. På så vis skulle Domstolsverket tvingas att ändra sitt anställningssystem. Men diskussionen om ändrat betygssystem förs inte längre. Som läget är idag är skolan inte beredd att göra mer än att informera eleverna om att de kan få andra jobb utan att stressa.

Examensarbete i journalistik VT2011 av
Alexander Klaar, Erika Hedman Bergström och Johan Bohlin
Institutionen för journalistik, medier och kommunikation

Se ljudfil för journalistisk presentation

ANALYS

Lagen är en komplicerad organism. En levande, pulserande och irrationell varelse. Ömsom föränderlig, ömsom chockerande traditionell och konservativ. Så svåröverskådlig att bara en liten klick människor får lov att tolka den. Och med detta tolkningsföreträde följer makt.

Svenska juristers makt och höga status har förtjänats genom hårt arbete, men som all annan makt måste den hanteras varsamt och kritiserats vildsint. Och ingen är bättre lämpad att utföra denna kritiska granskning än juristen själv – förutsatt att hon förstår inte bara själva lagtexten, utan även det samhälle som omsluter lagen. Och kanske framförallt sin egen plats i detta samhälle.

Den nivån av reflexivitet är inte lätt att uppnå, framförallt inte utan akademiska verktyg. Och här närmar vi oss ett stort problem. För om det är något som inte lärs ut på våra juristutbildningar så är det just samhällliga och kritiska perspektiv. Juriststudenter på svenska universitet skolast snarast till experter på att memorera och rabbla lagtext. Det har slagits fast i flera rapporter från Högskoleverket, och bekräftas av vår blygsamma journalistiska granskning.

Juridiken och rättsvetenskapen lever i en bubbla som största delen av det akademiska Sverige sedan länge lämnat. En bubbla där man genom systematiskt arbete tror sig kunna eliminera subjektet. En bubbla i vilken vi kan skönja en föråldrad positivistisk bild av vad juristen är, kan och ska vara.

För juristen är inte en maskin. Juristen kan inte förhålla sig till lagtexten så som ingenjören förhåller sig till termodynamikens andra huvudsats. Lagtext är inte matematik eller logik. Juristen tolkar väljer och tolkar sina paragrafer med ett helt bagage av idéer om sant, falskt, fult, fint, rätt och fel – och hon kan lika lite som läkarsonen från Lidingö eller fabriksarbetaren från Färgelanda låta bli att påverkas av detta bagage.

Och det här är nära besläktat med den betygshets och instrumentalism som råder på våra juristutbildningar. Utan den positivistiska rättssynen och den undervisning som följer på den skulle inte juriststudenterna skolas till tron att det enda som utmärker en god jurist är ett bra resultat på tentan. Men som det ser ut nu tvingas eller luras studenter att välja bort förståelse för den politik som föregår lagen och de konsekvenser som lagens tillämpning får, till förmån för att memorera ännu en paragraf.

Om man accepterar tanken att lagtext filtreras oförställd genom juristen – oavsett vem hon eller han är – så missar man lätt vilken makt som ligger i händerna på våra 1 600 domare och 800 åklagare.

Juristernas expertis är så höljd i dunkel att man knappt kan kritisera den utan år av språkstudier innanför den akademiska västen. För i någon mening är det just vad juristutbildningen är: en fyra och ett halvt år lång språkkurs. Och de studenter som i slutändan blir den dömande makten är utan tvekan stresståliga och arbetsamma. Frågan är om man inte även borde premiera andra egenskaper. Exempelvis förmåga till abstrakt tänkande, allmänbildning och empati.

METODRAPPORT

INLEDNING

Idéen att granska juristprogrammet väcktes när vi upptäckte att alla tre i gruppen gick runt och bar på fördomar mot just juriststudenter. Stämmer det att de gömmer böcker för att sabba för varandra? Varför är de så betygsexterade? Och hur kommer det sig att de tillbringar 60 timmar i veckan i skolan – kan det verkligen vara så svårt att lära sig slå i lagboken? Dessutom ser ju alla på Handels likadana ut. Hur kommer det sig?

Det krävdes ganska lite research för att kunna konstatera att juriststudenter är extremt stressade och att det råder en, i jämförelse med andra universitetsutbildningar, extrem betygshets på just juristprogrammet. Praktiskt taget alla studenter vi talade med i arbetets inledande fas bekräftade den bilden. Att betygshetsen är orimligt stark slogs dessutom fast i utvärderingar från tillsynsmyndigheten, Högskoleverket.

I Högskoleverkets senaste utvärdering konstaterades dessutom att universiteten inte gör tillräckligt för att minska betygshetsen bland studenterna. 2007 skrev Högskoleverket såhär, med hänvisning till myndighetens utvärdering från 2000:

”Det är emellertid tankeväckande att konstatera att Högskoleverkets förra utvärdering, som ägde rum 1999, tycks ha lett till så få förändringar. Det ambitiösa arbete som den dåvarande bedömargruppen utförde verkar inte ha tagits till vara i någon större utsträckning. På påfallande många punkter finner vi, åtta år senare, anledning att ge i stort sett samma generella och lärosätesspecifika rekommendationer som den tidigare bedömargruppen.”¹

Detta retade vår nyfikenhet ytterligare. Varför förändras ingenting? Hur konservativa och traditionella är de här utbildningarna egentligen? Och går det att säga att betygshetsen på juristprogrammet får samhällliga konsekvenser? För det är ju inte vilken studentgrupp som helst vi talar om. Juriststudenterna är framtida makthavare – i näringslivet, politiken och framförallt rättsväsendet.

Vi hade två ambitioner med vårt arbete. Dels att förstå varför juriststudenter betygshetsar och mår dåligt, och vad som kan göras åt det. Dels att resonera kring om betygshetsen och kulturen på juristutbildningarna får några konsekvenser på ett samhällligt plan.

---

¹”Utvärdering av jurist kandidatutbildningarna samt grund- och forskarutbildningar i juridik, rättsvetenskap, handelsrätt och affärsrätt vid svenska universitet och högskolor” s 37

Våra frågeställningar blir därmed:

Varför finns det en betygshets på de svenska juristprogrammen?

Varför tillåts den fortgå, trots att flertalet rapporter kräver att den åtgärdas?

Vad får betygshetsen få konsekvenser för samhället och den enskilde studenten?

BAKGRUND

Vi hade ett antal uppslag till examensarbete innan vi bestämde oss för att göra en granskning av juristprogrammet. Vissa uppslag kasserades för att vi ansåg dem för torra, ett efter kritik från handledare och ett efter att det visat sig att vår hypotes inte verkade stämma. Därför kom vi igång relativt sent med vårt arbete.

Oss veterligen har det inte gjorts någon djuplodande journalistik om juristprogrammet tidigare. Det har skrivits en del artiklar på ämnet stressade juriststudenter (se källförteckning), men artiklarna är inte problematiserande, utan har mest konstaterat att betygshetsen existerar och förmodligen beror på antagningsförfarandet till notarietjänstgöringen. Mer om detta förfarande i programmet och senare i metodrapporten.

Vi har av flera skäl valt att avgränsa vår undersökning till de sex juristutbildningar i Sverige som ger juristexamen. Utbildningarna finns vid sex orter, Uppsala, Lund, Stockholm, Göteborg, Umeå och Örebro. Utöver dessa utbildningar finns utbildningar i juridik i Jönköping, Lindköping, Luleå, Karlstad samt vid Mälardalens högskola. Dessa utbildningar leder dock inte vidare till så kallad notarietjänstgöring – vilket i praktiken omöjliggör för studenterna att arbeta inom rättsväsendet – och har dessutom betydligt lägre status även i övriga arbetslivet².

Högskoleverket är tillsynsmyndighet och utvärderar med jämna mellanrum alla svenska universitetsutbildningar. De har kritiserat juristprogrammen på främst tre punkter: betygshets, låg genomströmning och dålig arbetsmarknadsanknytning. Betygshetsen och den låga genomströmningen är en tydlig koppling till varandra och föll båda inom ramarna för vår undersökning. Vi bedömde dock att bristande arbetslivsanknytningen – som sägs bero på ett allt för stort fokus på utbildning av domare – gjorde det inte.

Högskoleverkets kritik är inte av det allvarliga slag som innebär ett ifrågasättande av juristprogrammets examensrätt. Det innebär att utbildningarna i praktiken inte behöver ta till

---

² ”Jurister – utbildning och arbetsmarknad” s 34

sig kritiken om de inte vill. Vår bedömning, som i stort verkar delas av Högskoleverket, är att de inte heller har gjort det.

Utöver Högskoleverkets utvärderingar finns ett par undersökningar av juriststudenters hälsa. 2009 gjorde Juridiska Föreningen vid Göteborgs universitet en stressundersökning bland juriststudenter; först bland juriststudenter i Göteborg, sedan bland juriststudenter i hela landet. Den senare undersökningen är dock inte lika utförligt som den som är gjord vid Göteborgs universitet.

Ur undersökningarna framträder en tydlig bild av stressade studenter på samtliga juristutbildningar, även om Umeå skiljer ut sig genom något mindre betygshets. Undersökningen innehåller också kommentarer från studenter vid Göteborgs universitet, och med få undantag handlar kommentarerna om betygshets och stress.

Även orsaker till den rådande situationen antyds. 70 procent av studenterna i Göteborg anser till exempel att själva betygssystemet är stressande³. Juristprogrammen har ett fyrgradigt betygssystem – i fallande ordning: AB, BA, B och U – vilket de tillsammans med civilingenjörsprogrammen är ensamma om i på de svenska universiteten.

För att efter utbildning få så kallad notarietjänstgöring på de mest attraktiva tings- och förvaltningsrätterna krävs att studenten har AB på i stort sett alla kurser, och i vissa fall ytterligare meritering i form av relevanta universitetsstudier och yrkeslivserfarenhet. Det är långt fler studenter som vill sitta ting än som får göra det. En majoritet vill ha notarieanställning men bara ungefär 30 procent av de examinerade studenterna får det.

ARBETETS GÅNG

SAMT

METOD OCH MATERIALANVÄNDNING

Redan under idéfasen började vi använda oss av google docs, så att alla kunde dela med sig av sina tankar och anteckningar, och komma åt relevant fakta, länkar, lösa tankar etcetera. Dokumentation blev dock snabbt överskådlig. Alltid fanns det något viktigt att notera eller spara, men som inte passade in i de redan befintliga dokumenten. I skrivande stund har vi fjorton olika dokument med namn som "ingångar och lösa tankar" och "TO DO!".

Det tog som alltid ett tag att få systematik i arbetet. I början gjordes många "kunskapssamtal", främst med studenter men även med bland andra lärare, studierektorer, bibliotekarier, Domstolsverket, administrativ universitetspersonal, studenthälsa och studentkår.

---

³ Undersökning studiestress Juridiska föreningen Göteborg s 6

Vi började med att efterlysa juriststudenter och före detta juriststudenter i syfte att se om det över huvud taget låg någonting i våra fördomar. Vi letade i våra egna bekantskapskretsar och använde oss av Facebook och Twitter. Ganska snart fick vi napp på lite olika håll och de första dagarna ägnade vi oss åt kunskapssamtal med juriststudenter och avhoppare för att höra vad de tycker om juristprogrammet. Ganska snart insåg vi att ibland tog sig extrema uttryck. Många juriststudenter framstod som personer helt utan sociala liv. Det fanns förstås undantag, men de studenterna hade ofta hoppat av utbildningen.

Det var i det här skedet vi för första gången stötte på termen *tingsmeritering*, det vill säga möjligheten att göra praktik i en tingsrätt, ett måste för att sedan kunna jobba inom domstolsväsendet.

Eftersom tings- och länsrätterna enbart anställer på betyg innebar det här systemet i praktiken en relativ betygssättning, där det inte bara lönar sig att studera hårt utan också att se till att klasskamrater presterar sämre. Därmed inte sagt att alla juriststudenter är beredda att sabotera för sina medstudenter. Det råder dock ingen tvekan om att konkurrenstänket var starkare än på de utbildningar vi själva har gått.

Nästa steg i arbetet blev att göra mer renodlade intervjuer med juriststudenter, på plats och med inspelningsapparat. Samtalen var fortfarande relativt förutsättningslösa, vi hade inte helt klart för oss vilket håll vårt arbete var på väg åt, men några av intervjuerna kom ändå att användas i slutprodukten.

Vi tog även kontakt med studenthälsan på alla sex orter, liksom studentkårerna och de juridiska institutionerna, för att ta reda om de själva genomfört några hälsoundersökningar, stressenkäter etc. Efter ett tag stod klart att universiteten själva har ganska dålig uppfattning om vad som genomförts. Oftast så hänvisade de till varandra men slutligen gick det alltid att få tag i någon rapport eller muntlig källa som bekräftade att bland juriststudenter både fanns och var tydlig.

Rapporter

Efter att ha pratat med ett antal studenter läste vi Högskoleverkets senaste utvärderingar – från 2000, 2006 och 2007. Utvärderingen från 2006 var dock av begränsad nytta eftersom den helt fokuserade på arbetsmarknadens behov, och inte på den studiesociala miljön.

I utvärderingar framgick att det här är ett problem som funnits under lång tid. Något som vi naturligtvis redan hade misstänkt, men det var skönt att få bekräftat att vi inte bara hade råkat tala med studenter från en ovanligt hetsande, stressande och elitistisk årskull.

Högskoleverksrapporterna antydde också en samhällelig konsekvens av betygshetsen: att vi får en juristkår som är skolad i att arbeta hårt snarare än att tänka kritiskt.

”Ett generellt problem med den undervisning som ges är att utrymmet för kritisk analys och diskussion förefaller begränsat. Lärare som vi mötte pekade på att det är svårt att få studenterna intresserade för kunskapsstoff som inte kommer på tentan, medan studenterna å sin sida ansåg att många seminarier saknar utrymme för diskussion och mer liknar övningstillfällen inför tentamen.”⁴

Dessutom förstod vi på utvärderingarna att Högskoleverket inte tycker att institutionerna gör tillräckligt för att stävja betygshetsen.

I Högskoleverkets rapporter fanns även siffror över hur många som slutför sina studier. Genomströmningen på juristprogrammen är bland de lägsta på Sveriges universitetsutbildningar. I utvärderingarna konstateras att betygshetsen är en bidragande orsak till detta⁵. Siffrorna i rapporterna är dock inte konsekvent redovisade och är dessutom inte de färskaste vi har fått tag i. Därför använde vi oss istället av rapporten ”Genomströmning och resultat på grundnivå och avancerad nivå till och med 2007/08”, producerad av Statistiska Centralbyrån på uppdrag av Högskoleverket. En särskild del av rapporten ägnas åt juristprogrammet, och där redovisas antalet examinerade jurister 5 år efter påbörjade studier. Den nominella studietiden för juristprogrammet är 4,5 år. Siffrorna ser ut som följer efter egen bearbetning⁶:

Nybörjarläsåret	Antal nybörjare	Juristexamen eller motsvarande inom fem år	Juristexamen eller motsvarande inom fem år
1989/90	1 220	207 (17%)	781 (64%)
1991/92	1 270	216 (17%)	851 (67%)
1993/94	1 510	332 (22%)	1012 (67%)
1995/96	1600	288 (18%)	1024 (64%)
1997/98	1 460	248 (17%)	934 (64%)
1999/00	1 350	270 (20%)	-
2001/02	1 570	345 (22%)	-
2003/04	1 510	468 (31%)	-
Sammanlagt	11 490	2374 (20,66%)	4602 (65%)

⁴ ”Utvärdering av jurist kandidatutbildningarna samt grund- och forskarutbildningar i juridik, rättsvetenskap, handelsrätt och affärsrätt vid svenska universitet och högskolor” s 43

⁵ ”Utvärdering av jurist kandidatutbildningarna samt grund- och forskarutbildningar i juridik, rättsvetenskap, handelsrätt och affärsrätt vid svenska universitet och högskolor” s 47

⁶ Se ”Genomströmning och resultat på grundnivå och avancerad nivå till och med 2007/08” s 28 för källmaterial

Vad avvikelserna 2003/04 beror på framgår inte, men ingenting vi har stött på under våra intervjuer med tillsynsmyndighet och institutionsledningar tyder på att den tillfälliga ökningen i examensfrekvensen är en trend. Därför valde vi att använda oss av ett medelvärde av de åtta redovisade nybörjarläsåren. Medelvärdet är 20,66 procent – för att anpassas till radioformatets begränsningar avrundat till ”en av fem”.

För att få fram siffror på hur många som någonsin tar ut sin examen valde vi att räkna med att de som inte tagit ut sin examen efter elva år sannolikt aldrig kommer att göra det. Dels för att de siffror vi har inte undersöker länge bak i tiden, dels för att ett mått som är gott nog åt SCB är gott nog åt oss.

Siffrornas ålder är en viss brist, men de är oss veterligen de nyaste som finns att tillgå. Vidare bekräftar intervjuer och flera Högskoleverksrapporter bilden av Juristprogrammen som traditionella och ovilliga till förändring, och vi ser ingen anledning att tro att siffrorna skulle se annorlunda ut om de var två-tre år färskare.

Att illustrera problemet

Vi har med all önskvärd tydlighet slagit fast att betygshetsen existerar och att den är ett problem. Nästa steg blev att visa hur betygshetsen tar sig uttryck. Starka case var naturligtvis en ambition, men för att få en stark makronivå i reportaget krävdes mer.

Blankning

Under bakgrundsintervjuerna framgick att studenter ofta ”blankar” tentor. Det vill säga lämnar in tomma tentor när de inser att de har pluggat för lite, eller på fel delar av litteraturen, för att få ett bra resultat på tentan. En tom tenta registreras nämligen inte, och studenterna kan därmed skriva den igen. Om de däremot lämnar in en tenta som registreras och vill göra den igen kan de inte få högre betyg än B, med andra ord godkänt. Elever väljer med andra ord hellre att inte skriva en bokstav än att riskera att få lägre än högsta betyg, eftersom det inte går att ”tenta upp”.

Blankningen framstår som en ganska oskyldig handling, men illustrerar samtidigt vilka absurda och resursslösande former jakten på de höga betygen tar på juristprogrammen.

Vi försökte undersöka hur utbrett blankningsfenomen var, men upptäckte snart att den inte fanns någon systematik i institutionerna registrering av ”blankade” tentor. Vi kunde själva ha

gått igenom samtliga tentaresultat, men bedömde att en sådan undersökning skulle ta för mycket tid i anspråk och eventuellt inte heller gett oss något entydigt svar.

Vi valde istället att illustrera blankningen med en student som mer eller mindre satt det i system att blanka alla tentor där han inte är säker på att få minst ett BA. Vi intervjuade även en tentavakt för att försäkra oss av omfattningen av sk blankning men valde att inte ha med honom i programmet.

Biblioteken

En av de saker som från början fick oss intresserade av juristprogrammet var det relativt utbredda ryktet att studenterna brukar gömma och sabotera bibliotekens juridiska litteratur, för att på så vis undanhålla viktig information från sina medstudenter. Flera studenter som vi talade med förnekade detta rykte, men när vi vände oss till biblioteket fick vi det bekräftat av en bibliotekarie på Ekonomiska biblioteket som hävdade att gömd och förstörd litteratur var ett stort problem. Tyvärr ville hon inte ställa upp på en bandad intervju, men vi ansåg att bakgrundsintervjun gav oss tillräckligt på fötter för att lyfta fram problemet i en av programmets prator.

Vi har alltså tvingats överge vissa ingångar som vi gärna hade haft med i programmet. Vi hade velat ha fler exempel på konstiga, mystiska eller annorlunda saker som är en konsekvens av kulturen på juristprogrammet. Men i stället har vi fått fokusera på studenter som mår dåligt och som på ett eller annat sätt drabbats av betygstressen.

Misslyckade ingångar

Vi undersökte universitetens disciplinnämnder för att se om juriststudenter fuskade mer än andra. Antalet ärenden till disciplinnämnderna visade sig dock vara så få att var svårt att dra några generella slutsatser utifrån dem.

Flera juriststudenter som vi talade med påstod även att de tror att juriststudenter överklagar sina betyg i långt högre utsträckning än andra studenter. Vi tyckte att det verkade rimligt, men det visade sig vara ytterst svårt att undersöka. Statistik över betygsöverklaganden saknades, och vi hade tvingats gå till varje enskild lärare för att få reda på hur ofta det sker. Något som hade tagit mycket tid och dessutom förmodligen genererat svårtolkade siffror eftersom lärarnas rutiner för registrering av sådant sannolikt skiljer sig mycket åt.

Vi undersökte även möjligheten att granska i vilken utsträckning studenter anmäler en kurs eller hela programmet till HSV, men insåg att arbetet skulle bli alldeles för omfattande då vi skulle tvingas gå igenom alla anmälningar som kommer in till HSV för hand.

Vår undersökning

För att få någon form av systematik i vårt arbete valde vi att skicka ut en enkät till alla Sveriges juridiklärare. Denna metod var långt ifrån självklar och är delvis en konsekvens av våra kunskaps- och tidsmässiga begränsningar. På många sätt hade nog en enkät till studenterna gett ett mer användbart resultat, men vi gjorde bedömningen att svarsfrekvensen på en sådan enkät skulle bli allt för låg.

Enkäten, som i sin helhet finns som bilaga till denna metoderapport, är framför allt inriktad på betygsstressen. Vårt huvudsakliga syfte var att ta reda på i vilken utsträckning lärarna är medvetna om betygsstressen och om de ser den som ett problem. Enkäten består av 16 frågor som direkt eller indirekt berör betygsstressen. Vi har varierat formen mellan ja/nej-frågor och påståenden som svaranden får ta ställning till. Enkäten avslutas med två frågor om orsaker till och konsekvenser av betygsstressen. Vi har bett lärarna att gradera orsaker från ett till tio. Detta för att i radioreportaget kunna ha formen ”enligt lärarna är det främsta skälet till betygsstressen...”. Den uppenbara bristen med detta förfarande är naturligtvis att orsaker som vi själva inte har tänkt på inte finns med som alternativ. Ingen av kommentarerna från svarande lärare tyder dock på att så är fallet.

Ett av enkätens ursprungliga syften var också att kunna få ett av två svar som skulle kunna formuleras i nyhetsordalag och därmed komma till användning i programmet:

- Juriststudenter far illa – men lärarna tycker inte att det är ett problem
- Både juriststudenter och lärare desperata – ingenting fungerar mot betygsstressen

Vi var någorlunda väl pålästa när vi började utforma enkäten, och bedömde därför att risken att vi ställde fel frågor var relativt liten. Men för att vara säkra på att det inte fanns någon aspekt av betygsstressen som vi hade missat inkluderade vi frivilliga kommentarsfält i anslutning till vissa av frågorna.

Det tog en dryg vecka att snickra ihop enkäten; lära oss enkätprogrammet, konstruera frågorna och få feedback på dem från handledare, forskare och lärare i juridik. Vi ville inte riskera att vi ställde irrelevanta frågor, eller att de var formulerade på ett sätt som gjorde att vi inte skulle kunna använda oss av svaren. Enkäten skickades på grund av detta ut först 18/4 – vilket med facit i hand var lite väl sent.

Vi kunde inte analysera resultaten förrän i slutet av arbetet. Då hade vi gjort samtliga intervjuer och hade inte tid att få kommentarer på enkäten. Vi inser såhär i efterhand att vi skulle ha jobbat hårdare och snabbare. Det hade underlättat oerhört om vi hade haft resultaten i vår hand tidigare. Men det är lätt att vara efterklok.

Ett annat problem var av det mer tekniska slaget. Skolans enkätprogram är milt uttryckt inte det bästa. När vi hade testkört enkäten tryckte vi på “återställ svaren”, för att våra egna

testsvar inte skulle registreras. Vad vi inte hade förstått var att ”återställ svaren” tydligen betyder ”stäng enkäten”. Det innebar att vi skickade ut en enkät där det går att se och svara på frågorna, men inte att skicka in svaren till oss. Några juristlärare uppmärksammade missen och mailade oss på måndag morgon. Johan fick i panik ta sig till skolan och skicka ut en ny enkät och ett ursäktande mail. Då hade den obrukbara enkäten legat ute i cirka tre timmar – tre kritiska timmar. Vi kan bara gissa, men vi tror att det här missödet kan ha resulterat i att svarsfrekvensen blev lägre än om vi inte hade drabbats av denna irriterande motgång.

Urval och svarsfrekvens

Maillistor till lärarnas sammanställdes via universitetens hemsidor och genom kontakt med institutionerna.

För att vara säkra på att enkäten skulle komma fram till alla som undervisar på juristutbildningarna bad vi samtliga sex institutioner om maillistor till alla lärare. Vi ville inte riskera att listorna på universitetens hemsidor var dåligt uppdaterade. Att få tag på ”rätt” mailadresser var dock lättare sagt än gjort. Vi hänvisades flera gånger till hemsidorna och till respektive kurs på grundutbildningen.

612 mail skickades ut. 128 lärare svarade. 2 svar räknades bort – ett för att personen angav att hon inte längre undervisade, ett för att personen angav att han/hon undervisar i Luleå, som inte omfattas av vår undersökning. 17 mailadresser visade sig vara felaktiga. 2 mail gick till fel personer, 2 personer avstod aktivt från att vara med och 5 lärare var vid tidpunkten tjänstlediga.

I Lund tvingades enkäten och alla påminnelsemail gå via en institutionssekreterare, vilket gjorde att vi inte hade full kontroll på dem, något som vi tror kan ha påverkat den låga svarsfrekvensen från just Lund (se bilaga).

Vi är väl medvetna om att svarsfrekvensen är allt för låg för att undersökningen ska kunna kallas strikt vetenskaplig. Vi gjorde dock bedömningen att resultatet är användbart i programmet förutsatt att vi tydligt redovisar den låga svarsfrekvensen. Dessutom var vissa svar så entydiga att vi inte såg någon anledning att tro att de hade sett annorlunda ut om vi hade fått fler svaranden.

Resultat

97 procent av lärarna håller med om att betygsstressen bland studenterna existerar. Men bara drygt hälften svarade att institutionerna arbetar aktivt för att minska stressen. Bland de frivilliga kommentarer som lärarna kunde lämna framgår den huvudsakliga strategin för att minska stressen är att informera studenterna om att de inte måste ha maxbetyg för att få jobb, och att det finns andra karriärvägar än att sitta ting och sedan bli domare. Vi fann det anmärkningsvärt då flera Högskoleverksrapporter pekar på att själva undervisningens fokus ligger på just rättsväsendets behov⁷, och att flera elever som vi har talat med dessutom hävdar att institutionerna främst bjuder in föreläsare utifrån som berättar om ett arbetsliv med långt över lagstadgad arbetstid.

Juristutbildningarna har bland de lägsta genomströmningssiffrorna av alla svenska universitetsutbildningar. Trots det tycker bara knappt 19 procent av lärarna att den är *för* låg. De tycker inte heller att utbildningen tar in för många studenter. Vi tycker att det tyder på en ”survival of the fittest”-inställning – där ett av syftena med det höga studietempot är att slå ut de svagaste studenterna tidigt i utbildningen. En inställning som naturligtvis har för- och nackdelar. Utbildningar med högt söktryck som utbildar för en relativt sett liten arbetsmarknad måste naturligtvis gallra bland studenter någon gång; antingen innan, under eller efter utbildningen.

Bara 5 av 126 lärare anser att studietempot på utbildningen är för högt. Här skiljer sig lärarnas och studenternas bild av studietempot åt markant.

Att studenterna ägnar för lite tid åt diskussion och kritiskt tänkande håller 58 procent av lärarna med om. Samtidigt ser 86 procent en allt för stor resultatriktning bland studenterna, som en konsekvens av betygsstressen. 91 procent håller dessutom helt eller delvis med om att studenterna är mer intresserade av höga betyg än att tillgodogöra sig relevant juridisk kunskap.

Konflikten mellan universitetet och Domstolsverket är också tydlig i enkäten, då bara 28 procent tycker att betygsurval är den bästa antagningsmetoden till notariatjänstgöring.

Se bilaga för mer detaljerad information om enkätens utformning och resultat.

---

⁷ ”Utvärdering av jurist kandidatutbildningarna samt grund- och forskarutbildningar i juridik, rättsvetenskap, handelsrätt och affärsrätt vid svenska universitet och högskolor” s 72

Intervjuer

Våra intervjuer är utförda på plats i Göteborg, Lund och Stockholm. Tre telefonintervjuer har också gjorts, eftersom vi av logistiska och tidsmässiga skäl inte kunde besöka Uppsala, Umeå och Jönköping, där Domstolsverket ligger.

I efterhand känner vi att vi borde ha lagt ner mer tid och energi på att hitta tydliga intervjupersoner. Även om vi har intervjuat relevanta personer så saknas ett riktigt bra case. Som det ser ut nu innehåller programmet ett lapptäcke av studenter. Det hade varit mycket bättre om en person hade gått som en röd tråd genom programmet. Tyvärr hårdvinklades vissa av intervjuerna för mycket – en person blev bara ”blankaren” och fick bara frågor om det, en blev ”avhopparen” och intervjuades om det, två personer fick resonera om juristrollen men talade allt för opersonligt.

Dessutom är det svårt att hitta någon som erkänner att de hetsar kring betygen. Att hetsen förekommer såg vi vid det här laget som ett faktum, men många tvekade till att utmåla sig själva som offer.

Många inspelade intervjuer kom inte med i programmet. Vissa valdes bort redan innan klippningsarbetet började, medan andra plockades bort efter hand som vi insåg att programmet blev svårbegripligt med alltför många intervjupersoner.

Högskoleverket

För att få en kommenterande röst från auktoriteten på ämnet, Högskoleverket, gjorde vi också en intervju med utredaren som basade över den senaste utvärderingen av juristrollen – Karin Agélii. Den intervjun blev tyvärr en besvikelse. För det första hade vi missat att det egentligen var en kvinna vid namn Eva Åström som hade huvudansvar för den del av utvärderingen som intresserade oss, dessutom gav Karin Agélii ett extremt nervös intryck. Hon hade dock med sig en annan utredare som stöd under intervjun, Per Wessman. Han ansvarar för en kommande utredning av juristprogrammen och var åtminstone en aning redigare än Agélii i sina svar. Trots det fick vi bara några minuter användbart inspelat material från en intervju som tog en resa till Stockholm och 45 minuters ren intervjutid att genomföra. Helt klart en besvikelse.

På grund av de misslyckade Högskoleverksintervjuerna valde vi istället att lyfta fram och citera bra delar av rapporterna i vårt program. Att citera myndighetstext blir inte särskilt bra radio, men i det här fallet tyckte vi att det var den bästa lösningen.

Studierektorer

Vi har intervjuat studierektorer vid utbildningarna i Göteborg, Uppsala och Umeå. Vi har även varit i kontakt med studierektorerna vid Lund, Örebro och Stockholm utan att göra inspelade intervjuer.

Kontakten med studierektorerna gav framförallt ett tydligt svar: den enda åtgärd de är beredda att sätta in mot betygshetsen är att informera om alternativa karriärvägar. Med andra ord att berätta för studenterna att de inte var tvungna att göra notarietjänstgöring, och att det fanns en stor arbetsmarknad utöver domstolarna. Samtidigt konstateras i Högskoleverksrapporter att just fokuset på domargärningen är en av utbildningarnas största brister. Vi bedömde dock att denna information var ett torrt fakta förr mycket och att den dessutom föll delvis utanför vår vinkel och den inkluderades därför inte i programmet.

Mer radikala grepp för att motverka stressituationen, som till exempel att göra om betygssystemet, hade diskuterats men var inte längre aktuella. Skälet till att de inte ändrade systemet angavs vara ovilja från ett av universitetens centrala ledning att acceptera en ändring av betygssystemet. Det kan möjligen ses som en brist att vi inte följde upp det ansvarsbeläggandet, men vi tyckte att ansvarsreduktionism in absurdum skulle göra programmet plottrigt och svårbegripligt.

Vidare hade det förmodligen underlättat intervjuerna med studierektorerna om vi hade hunnit analysera vår enkät *innan* vi intervjuade dem. Nu blev vissa frågor av en aning för generell karaktär.

Domstolsverket

Vår intervju med Domstolsverket blev mest av faktakaraktär och vi valde i slutskedet av klippningsarbetet att lyfta ut en stor del av den ur programmet. Dels för att den var för tråkig och faktatung; dels för att den var gjord över telefon och därmed lät illa; dels för att vi på så vis fick en röst mindre i programmet och därmed gjorde det mindre plottrigt. De förklarar hur antagningssystemet går till och att de är nöjda med systemet och att det visserligen är tråkigt att eleverna är stressade, men att det inte är deras ansvar att göra något åt det. Vi hade gärna sett mer spektakulära svar, vilket vi också fick i en tidigare intervju som tyvärr inte spelades in. En intervju med andra svar hade kanske förskjutit skuldbeläggandet i programmet. I slutändan tycker vi dock att vi landade rätt då vi konstaterar att det till syvende och sist är institutionernas ansvar, inte Domstolsverkets, att göra något åt betygshetsen.

Övriga problem

Brister i urvalet

De flesta av de personer som vi har intervjuat har varit knutna till Lunds universitet. Detta är förstås ett problem. Vår intention har inte varit att göra ett program om juristutbildningen i Lund, utan om juristutbildningarna runt om i landet.

Om vi hade haft tid hade vi kanske intervjuat fler studenter och fått en större geografisk spridning, vilket naturligtvis hade varit önskvärt. Samtidigt har vi snarast för många intervjupersoner i programmet redan som det är.

De juriststudenter som vi har pratat med, både när det gäller bakgrundsintervjuer och bandade intervjuer, är personer som känner någon som känner någon som känner oss – på ett eller annat sätt. Detta har förstås sina nackdelar. Risken är att vi landar i vissa kretsar av människor med likartade värderingar och etnisk och social bakgrund som oss själva. Alla intervjupersoner som vi har bandat är dock personer som vi aldrig tidigare har träffat.

Vi har försökt balansera mängden kvinnliga och manliga intervjupersoner. Något som vi bara delvis har lyckats med. 7 män och 3 kvinnor förekommer i reportaget. De kvinnliga intervjupersonerna ges dock per person ett större tidsmässigt utrymme i programmet än männen.

Vi försökte länge hitta en lämplig juriststudent i Uppsala men lyckades inte med det, och en student vid Stockholms universitet tackade på grund av sjukdom tyvärr nej dagen före den inplanerade intervjun. Vi hade också kontakt med en student vid Umeå universitet som skulle besöka Stockholm men vi lyckades inte tajma in någon träff med henne.. Av ekonomiska och tidsmässiga skäl besökte vi aldrig Örebro eller Umeå. Det var helt enkelt val som vi var tvungna att göra, även om det förstås hade gett arbetet större tyngd att träffa studenter vid alla lärosäten med juristutbildningar.

Högskoleverket och även några av de studenter som vi har pratat med har självmant nämnt att Umeås utbildning skiljer sig något från övriga juristutbildningar när det gäller till betygshets. Kanske borde vi talat om detta i en bisats i programmet, men samtidigt är det redan på gränsen till för fyllt med ”prator” och fakta.

Vi skickade dessutom ut enkäten om betygsstress även till lärarna vid Umeås juristutbildning och fick på så sätt en indikation om att även de har mycket stressade studenter.

Formatets begränsningar

En svårighet med radio- och TV-formaten är att det blir svårt att återkoppla till bra intervjuer från researchfasen. Vi hade inte möjlighet att stå i radiostudion vid varje kunskapssamtal vi gjorde, vilket innebar att bra och spontana kommentarer och reaktioner föll bort för att de inte spelades in, och att samma intervjuperson i vissa fall formulerade sig ”sämre” när vi ringde en andra gång med inspelningsutrustningen påslagen.

Dessutom har vi så långt det varit möjligt undviktt att göra telefonintervjuer eftersom ljudet blir mycket sämre än om man spelar in på plats. Detta har gjort att intervjuförfarandet tagit mer tid och energi än om vi hade skrivit texter.

Genomströmning

Det är inte säkert att de många avhoppnen är en konsekvens stress och i någon mån elitism.

Vi hade i inledningsfasen tankar på att göra en systematisk undersökning bland avhoppade juriststudenter för att ta reda på varför de hoppat av. Men på grund av att vi inte skulle ha hunnit göra två omfattande undersökningar valde vi bort den metoden. Den hade säkert varit minst lika intressant som lärarundersökningen, men också väldigt mycket svårare att genomföra – i synnerhet som vi inte är tillräckligt skolade i den här sortens samhällsvetenskaplig metod. Dessutom har vi som tidigare nämnts stöd av Högskoleverket i slutsatsen att det finns en korrelation mellan betygshets och avhopp.

Dessutom är det inte självklart att det överhuvudtaget är ett problem att så många faktiskt hoppar av. Det är naturligtvis en samhällelig kostnad med studenter som inte tar ut sin examen, men det står var och en fritt att tycka att det är ett rimligt pris att betala för att vaska fram riktigt slipade jurister. Vi hoppas att vårt program inte helt stänger dörren för tanken att det nuvarande systemet har sina fördelar. För det har det naturligtvis, annars hade det inte funnits kvar så länge. Den sortens nyansering passar dock illa i en journalistisk form.

Det samhälleliga perspektivet

Ett problem som vi har tampats med under nästan hela arbetets gång är vilken samhällelig vikt vårt program har. Vem drabbas av eventuella problem, förutom de juriststudenter som far illa? Hur kan vi vara så säkra på att det spelar någon roll för övriga medborgare vilka som representerar juristkåren? Gång efter annan har vi sagt ”det får inte bara handla om att det är synd om juriststudenter för att de måste plugga mycket”.

Vi är övertygade om att det här är viktigt. Juridik handlar om texttolkning, inte om logik eller lingvistik, och vilka människor som sitter i våra domstolar påverkar hur lagen tolkas. Dessutom är det en homogen grupp som genomgår juristutbildningarna. Exempelvis kommer endast 9 procent från arbetarhem, vilket kan jämföras med 30 procent av människorna i den åldern i samhället i stort.⁸

Jurister är människor, fyra och ett halvt år på universitetet är lång tid och människor påverkas ofrånkomligt av den miljö där de vistas. Men det är en sak att tro att de påverkas, en helt annan att bevisa att så är fallet och framför allt *hur* den påverkan blir.

Vi kan tyvärr inte inom ramarna för vårt arbete eller vår begränsade kunskap visa hur, eller ens *att*, juristutbildningens utformning i slutändan påverkar rättstillämpningen. Men det är ett rimligt antagande att en kultur som premierar studiemotivation och stresstålighet framför kritiska perspektiv och förståelse inverkar på vilken sorts jurister vi får. Därför väljer vi att låta programmet avslutas med ett parti där två studenter resonerar kring konsekvenser av betygshets, men aktar oss för att ge entydiga svar som vi inte kan underbygga med fakta.

---

⁸ "Vilka kommer in på juristutbildningen och hur klarar man studierna" s 8

KÄLLFÖRTECKNING

Rapporter

”Utvärdering av jurist kandidatutbildningarna samt grund- och forskarutbildningar i juridik, rättsvetenskap, handelsrätt och affärsrätt vid svenska universitet och högskolor”
Högskoleverkets rapportserie 2007:18 R

”Rätt juristutbildning?” Högskoleverkets rapportserie 2000:1 R

”Genomströmning och resultat på grundnivå och avancerad nivå till och med 2007/08”
Statistiska centralbyråns serie utbildning och forskning. 17 december 2009.

”Vilka kommer in på juristutbildningen och hur klarar man studierna” Pedagogisk Forskning i Sverige årgång 10 nummer 1

”Jurister – utbildning och arbetsmarknad” Högskoleverkets rapportserie 2006:4 R

”Notariernas arbetssituation – en undersökning om notariernas arbetsförhållanden och arbetsmiljö vid landets läns- och tingsrätter” Undersökning från maj 2009 utförd av fackförbundet Jusek.

”Studiemiljöer vid Lunds universitet – en undersökning ur ett psykosocialt perspektiv”
Utvärderingsenheten vid Lunds universitet Rapport nr 2005:236

”Student- och lärarbarometer” Utvärderingsenheten vid Lunds universitet Rapport nr 2007:244

”Studiebarometer 2010” Utbildningsstrategiska rådet vid Umeå universitet

”Undersökning Stress” Juridiska Föreningen Göteborg 091211

Artiklar

Sydsvenskan, Juriststuderande stressade och sjuka, 2000-04-07

<http://ret-web05.int.retriever.no.ezproxy.ub.gu.se/services/archive.html?method=displayDocument&documentId=050859200004078A4E7E79F9DE0CDE39D68F1FFA817736&serviceId=2>

Sydsvenskan, *Prov i uthållighet*, 2001-03-06

<http://ret-web05.int.retriever.no.ezproxy.ub.gu.se/services/archive.html?method=displayDocument&do>

cumentId=050859200103065F1510878F9DAE90B567D6D736B90D58&serviceId=2

Svenska Dagbladet, *Juriststudent ska lockas till domstol*, 2001-07-06

<http://ret-web05.int.retriever.no.ezproxy.ub.gu.se/services/archive.html?method=displayDocument&documentId=050803200107064763605&serviceId=2>

Sydsvenskan, *Tentaångest i juristfabriken*, 2004-03-06

<http://ret-web05.int.retriever.no.ezproxy.ub.gu.se/services/archive.html?method=displayDocument&documentId=05085920040306DE786B085BACB91E87A791C5C22F754C&serviceId=2>

Vem arbetar på domstolen? – domstolsverkets hemsida:

<http://www.domstol.se/Om-Sveriges-Domstolar/Arbeta-pa-domstol/>

Citat som används i programmet, med exakt sidhänvisning

”Inom utbildningen är det omvitnat att betygssystemet, vilket är en förutsättning för urvalet, leder till betygshets, tentamensångest, konkurrens och en instrumentell inställning till studierna, där det blir viktigare att veta ”vad som kommer på tentan” än att kunna se kursens innehåll i ett större perspektiv.” (Rätt juristutbildning s 127)

”Vid våra besök på lärosätena har det inte heller framkommit att universiteten bidrar till att studenterna på jurist kandidatprogrammen lär sig särskilt mycket om samhällsfrågor i stort. Man får snarast uppfattningen att pressen på studenterna är så stor att de ofta inte får en rimlig chans att göra så mycket annat än att studera juridik i ordets snävaste mening.” (”Utvärdering av jurist kandidatutbildningarna samt grund- och forskarutbildningar i juridik, rättsvetenskap, handelsrätt och affärsrätt vid svenska universitet och högskolor” s 28)

Muntliga källor

Bakgrundsintervjuer (personer som vi har intervjuat men inte spelat in)

Sara Hedman, juriststudent i Stockholm, 0704-29 28 64,

Fredrik Gille, juriststudent i Göteborg, 0763-69 06 19,

Tove Morén, juriststudent i Göteborg, 0730-77 23 36,

Helena Bergfors, juriststudent i Göteborg, kontakt via facebook

Alma Skarrie, juriststudent i Göteborg, 0732-48 24 26,

Per Strandbacke, juriststudent i Stockholm, 0730-57 87 57, 2011-04-13

Emily Teppler, juriststudent i Göteborg, 0704-78 78 60, 2011-04-18

Adam Carlson, avhoppad juriststudent Stockholm, 0703-03 84 72 2011-04-19

Kerstin Strandberg, bibliotekarie på ekonomiska biblioteket i Göteborg,

Göran Bergh, chef ekonomiska biblioteket, 031-786 14 35 eller 0733-54 95 50, 2011-05-05

Jennie Skoglund, akademihälsan i Göteborg, jennie.skoglund@akademihalsan.se

Sverker Scheutz, juristlärare och tidigare studierektor i Uppsala 018-471 26 29, 2011-04-14

Matilda Mossling, juriststudent i Lund, 0760 67 22 25

Christina Huldén, personalansvarig Göteborg Tingsrätt, 031-701 10 87

Pernilla Jönsson, ordförande Jusek studentsektion, 0736 45 00 38

Karina Di Lucia Sandström, chef för studenthälsan vid Umeås universitet, 090-786 90 52

Kristen Krull, psykolog vid Campushälsan i Örebro, 019-30 31 97

Jesper Enroth, programansvarig juristprogrammet i Örebro, kontakt via mail
jesper.enroth@oru.se

Charlotta Malmgren, studierektor i Stockholm, kontakt via mail
charlotte.malmgren@juridicum.se.se

Annica Burman, Enhetschef juridicum Örebro, kontakt via mail annica.burman@oru.se

Katarina Olsson, studierektor Lund, kontakt via mail katarina.olsson@jur.lu.se

Inspelade intervjuer

Mikael Hultqvist, utbildningsansvarig juridiska föreningen i Göteborg, 0735-46 29 31, 2011-03-24

Felix Bengtson, student i Lund och juristpraktikant i Stockholm, 0709-28 91 85, 2011-05-03

Morgan Larsson, avhoppad student i Göteborg

Stefán Hilmarsson, avhoppad student i Göteborg, 0736-31 43 03, 2011-04-15

Mirjam Katzin, juriststudent Lund, 0703 072 888 2011-05-04

Helena Selander, juriststudent Lund, 0739-76 50 61, 2011-04-21

Rasmus Johansson, juriststudent Lund, 0738 28 30 57 2011-05-06

Ylva Benson, studierektor i Göteborg, 031-786 58 56, 2011-05-04

Ulf Israelsson, studierektor i Umeå 090-786 55 75, 2011-05-16

Hans Eklund, studierektor i Uppsala 018-471 25 31, 2011-05-09

Karin Agélii, utredare på Högskoleverket, 08-563 08 501, 2011-05-04

Per Wessman, utredare på Högskoleverket, 08-563 08 500, 2011-05-04

Patrik Lindskoug, studierektor i Lund, 046-222 10 18, 2011-04-22

Richard Ekstrand, personalavdelningen Domstolsverket 036-15 54 58, 2011-04-26

Kurt Ek, tentavärd i Lund, 0733 74 51 28, 2011-05-06

MUSIK

Don Quite av Blood Music. Hämtad från albumet Don Quite.

That Look You Give That Guy av Eels. Hämtad från albumet Hombre Loco.

Hold on, hold on av Neko Case

I hemsidersionen har musiken i programmets bytts ut mot musik som vi har tillstånd att använda.

ARBETSFÖRDELNING

Alex åkte till Lund vid två tillfällen och gjorde där fem intervjuer. Övriga intervjuer gjorde han i Göteborg (Ylva Benson) och per telefon, då intervjupersonerna befann sig i andra städer (Domstolsverket i Jönköping, Uppsalas och Umeås studierektorer). Erika spelade in två intervjuer i Stockholm – Felix Bengtsson och Högskoleverket. En inbokad intervjuperson var tyvärr sjuk. Resterande tre intervjuer är gjorda i Göteborg.

Enkäten är resultatet av ett lagarbete. Vi diskuterat fram frågorna tillsammans och Alex och till viss del Johan satte ihop enkäten i enkätprogrammet, skickade ut den samt skickade ut påminnelser till dem som inte svarade i tid. Erika sammanställde maillistor till juristlärarna som vi skickade ut enkäten till.

I början försökte vi dokumentera alla vi ringt till, vad de sagt, vem de kopplat till osv. men vi insåg snart att det tog allt för lång tid. Ibland kunde vi kopplas runt i en timme och vi ansåg det onödigt tidskrävande att dokumentera allt.

Johan har läst ett tusental sidor rapporter och undersökningar och har skrivit pitch, analys och hemsidestext.

Transkribering av intervjuer samt vinkling, disposition och klippning av programmet har genomförts av alla tre.

MÅLGRUPP

Vi har inte arbetat mot någon redaktion och bestämde oss tidigt för att vår huvudsakliga ambition inte var att sälja vårt reportage. Därför har vi inte känt oss tvungna att anpassa oss till någon särskild programform.

Även om ämnesvalet är av det torrare slaget har vi ändå delvis anpassat formen till en P3-publik – med musik och luft som bärande element i programmet. Ett idealt program hade varit Verkligheten i P3. Vi har dock valt att inte anpassa oss till deras form till hundra procent. Framst för att vi inte vill begränsa oss, men även för att vi i sådana fall hade behövt lämna

plats för ännu mer musik samt påor och avor från Verklighetens egen programledare. Om vi väljer att sälja programmet kommer vi naturligtvis att behöva klippa om det.

BILAGA: ENKÄT

Frågor

Frågorna med indrag fick enbart de som svarat Ja på frågorna 8 respektive 12 svara på.

1. Vilket universitet undervisar du vid?
Göteborgs universitet
Lunds universitet
Stockholms universitet
Umeå universitet
Örebro universitet
2. Tar juristutbildningen in för många studenter?
Ja
Nej
Kommentar
3. Är studietempot på juristutbildningen för högt?
Ja
Nej
Kommentar
4. Är utbildningen allt för inriktad på rättsväsendet?
Ja
Nej
Ingen uppfattning
5. Är genomströmningen på utbildningen för låg?
Ja
Nej
6. Studenterna är med och påverkar utbildningens utformning.
Instämmer helt
Instämmer delvis
Instämmer inte alls
7. Det ägnas för lite tid åt diskussion och kritiskt tänkande.
Instämmer helt
Instämmer delvis
Instämmer inte alls
Ingen uppfattning
8. Har du tagit del av Högskoleverkets kritik mot juristutbildningen?
Ja
Nej
  - i. Tycker du att HSV:s kritik är relevant?
Ja
Nej
  - ii. Har institutionen tagit till sig kritiken?
Ja
Nej
Ingen uppfattning

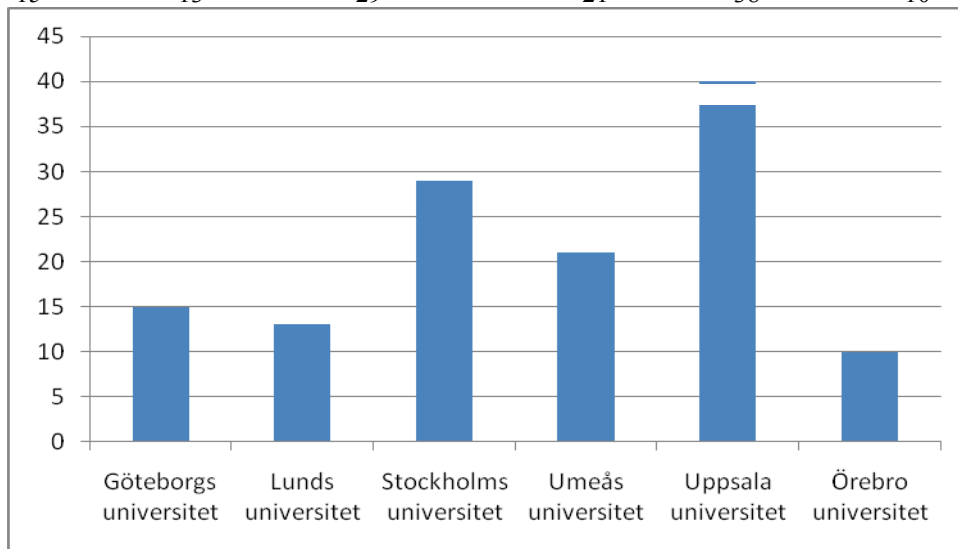
9. Betygssystemet med AB, BA och B är ett bra betygssystem
Ja
Nej, det borde vara fler betygssteg
Nej, det borde vara färre betygssteg
Nej, graderande betyg borde tas bort helt
Kommentar
10. Är betygsurval är den bästa antagningsmetoden till notarietjänstgöring?
Ja
Nej
Kommentar
11. Studenterna är mer intresserade av att få höga betyg än att tillgodogöra sig relevant juridisk kunskap
Instämmer helt
Instämmer delvis
Instämmer inte alls
12. Förekommer betygsstress bland studenter på juristprogrammet?
Ja
Nej
- i. Arbetar institutionen aktivt för att minska betygsstressen?
Ja
Nej
Om ja, hur då?
- ii. Betygsstressen beror på... (gradera varje påstående från ett till tio)
- a. ...svåra och/eller omfattande examinationsmoment, t ex helterminstentamen
  - b. ...betygssystemet med fyra steg
  - c. ...Domstolsverkets regler för notarietjänstgöring
  - d. ...arbetsmarknadens krav
  - e. ...uppmuntran från institutionen
  - f. ...studenternas egna förväntningar på utbildningen
- iii. Betygsstressen leder till...
- a. ...försämrad studenthälsa
Instämmer helt
Instämmer delvis
Instämmer inte alls
  - b. ...att fler studenter hoppar av utbildningen
Instämmer helt
Instämmer delvis
Instämmer inte alls
  - c. ...att studenterna blir för resultatinkriktade
Instämmer helt
Instämmer delvis
Instämmer inte alls

Svar

Antal svarande: 126

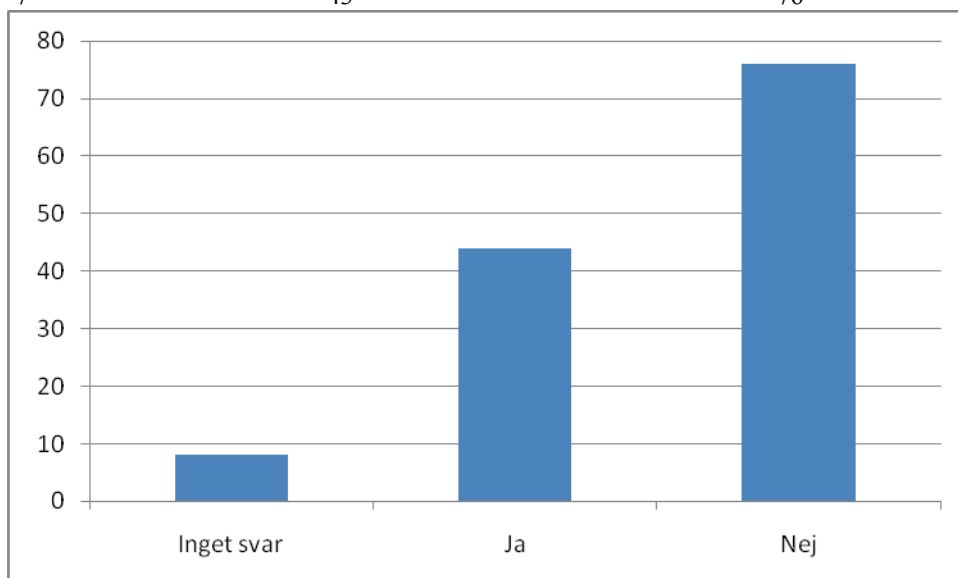
1. Antal svarande fördelat på lärosäte:

Göteborgs universitet	Lunds universitet	Stockholms universitet	Umeås universitet	Uppsala universitet	Örebro universitet
15	13	29	21	38	10

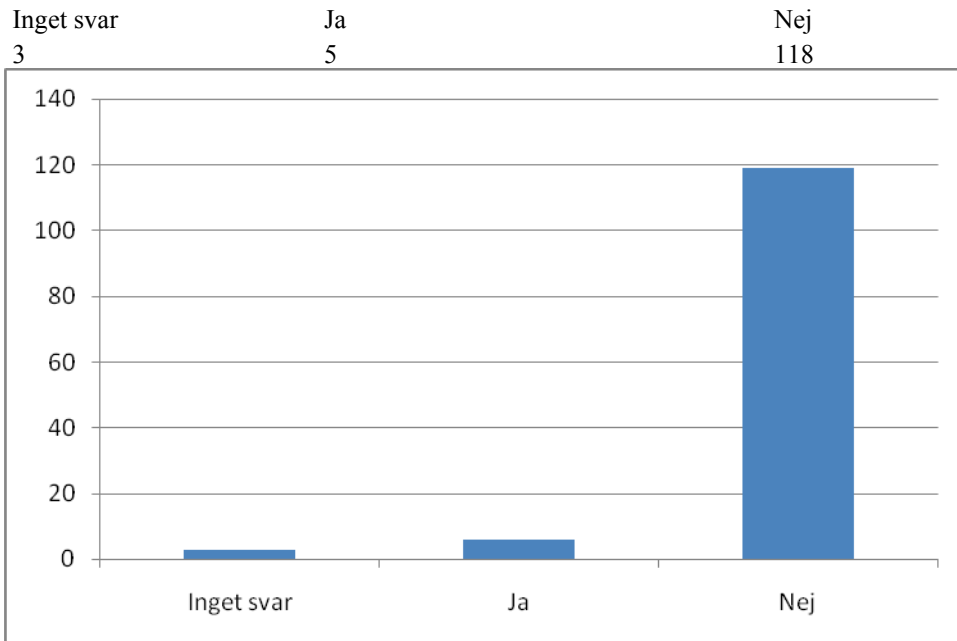

2. Tar juristutbildningen in för många studenter?

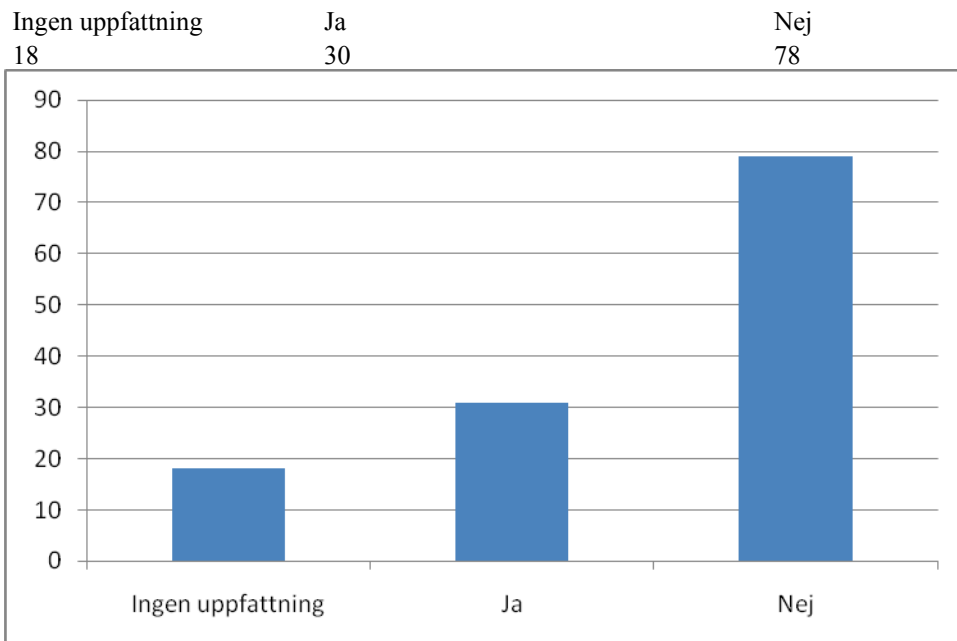
Inget svar	Ja	Nej
7	43	76

3. Är studietempot på juristutbildningen för högt?

4. Är utbildningen allt för inriktad på rättsväsendet?

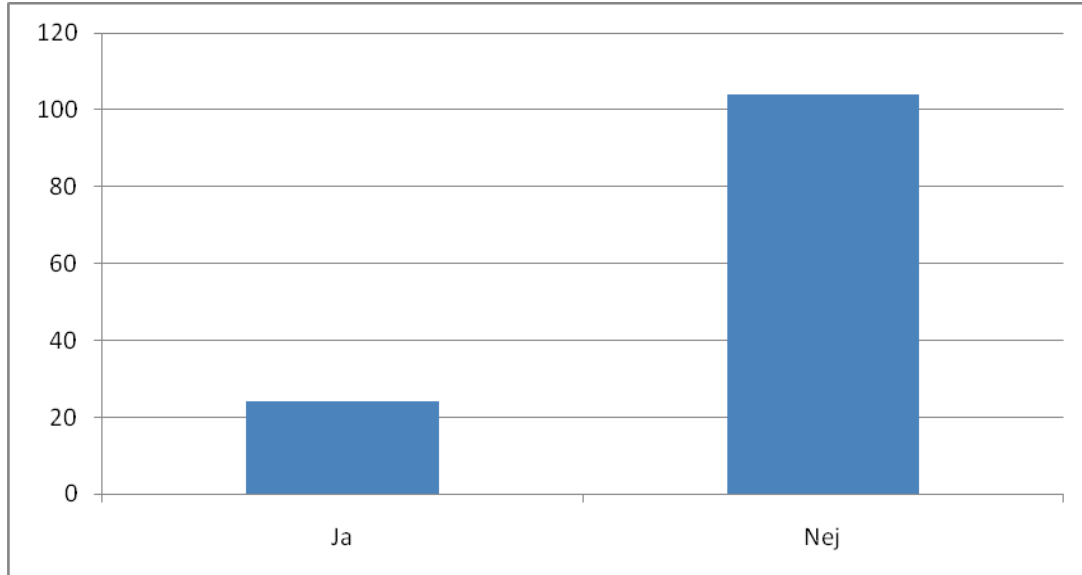

5. Är genomströmningen på utbildningen för låg?

Ja
23

Nej
103

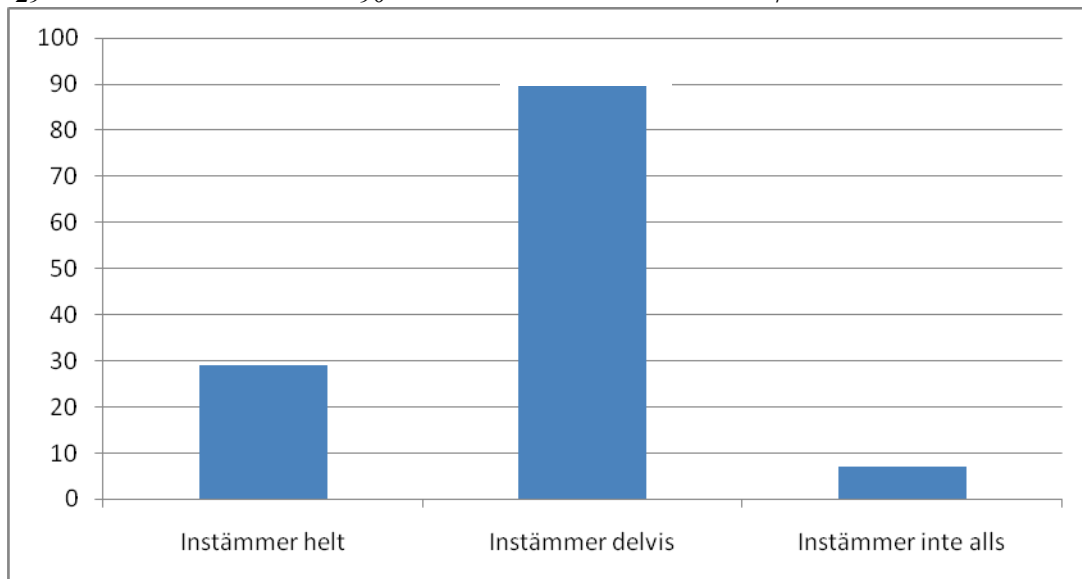

6. Studenterna är med och påverkar utbildningens utformning.

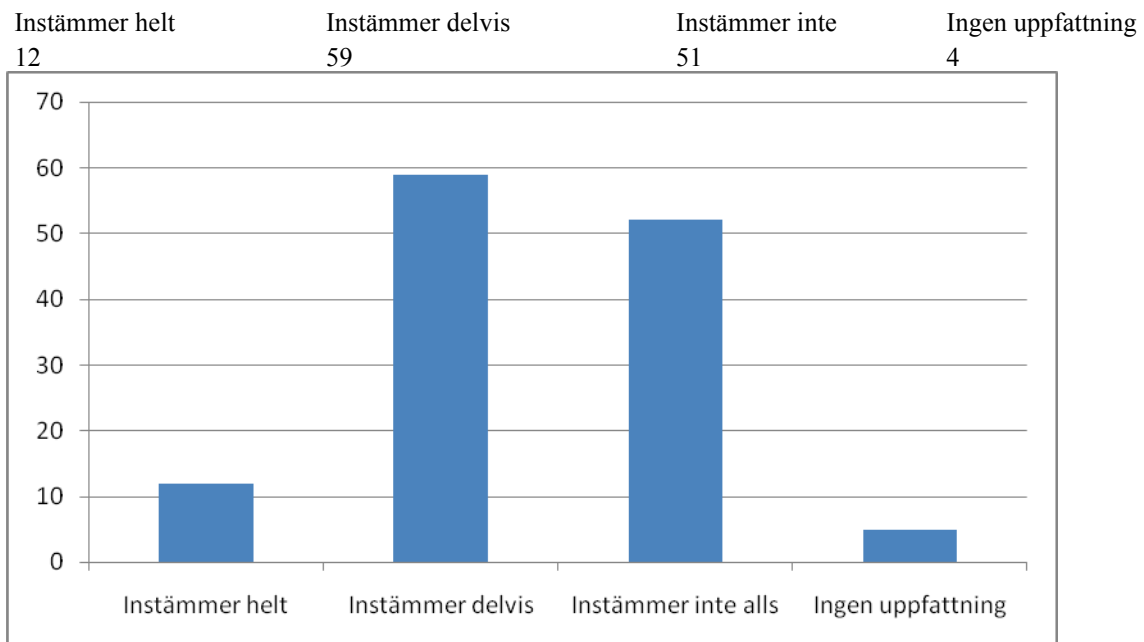
Instämmer helt
29

Instämmer delvis
90

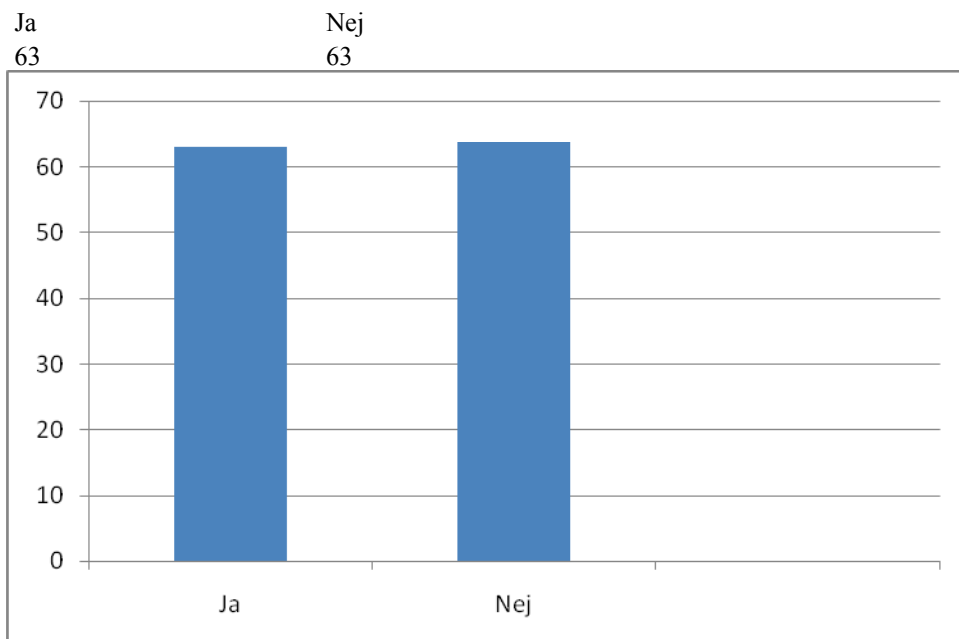
Instämmer inte alls
7

7. Det ägnas för lite tid åt diskussion och kritiskt tänkande.

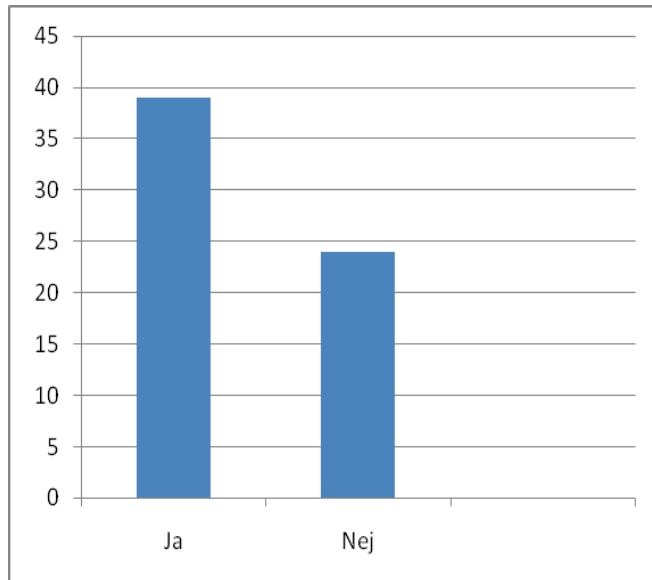

8. Har du tagit del av Högscoleverkets kritik mot juristutbildningen?

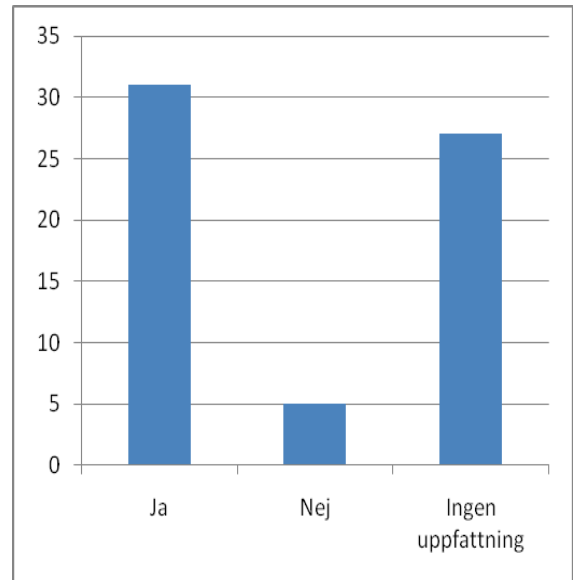
8 i. Tycker du att HSV:s kritik är relevant?

Ja	Nej
39	24

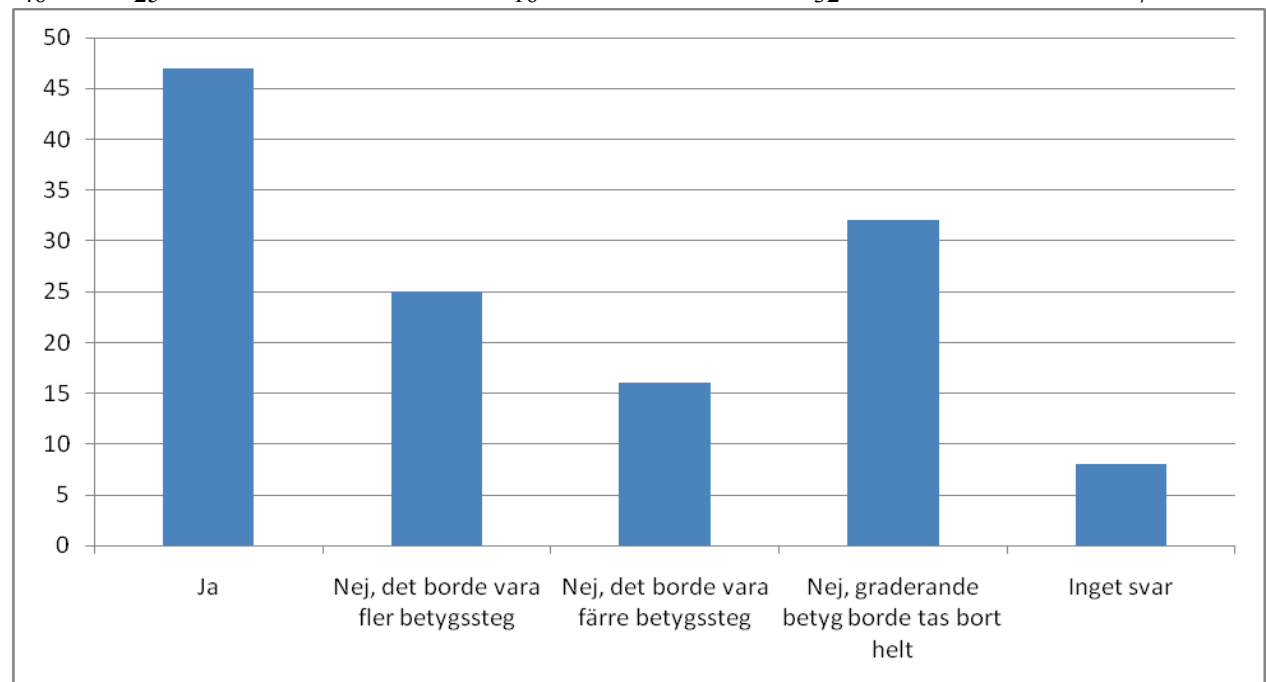
8 ii. Har institutionen tagit till sig kritiken?

Ja	Nej	Ingen uppfattning
31	5	27

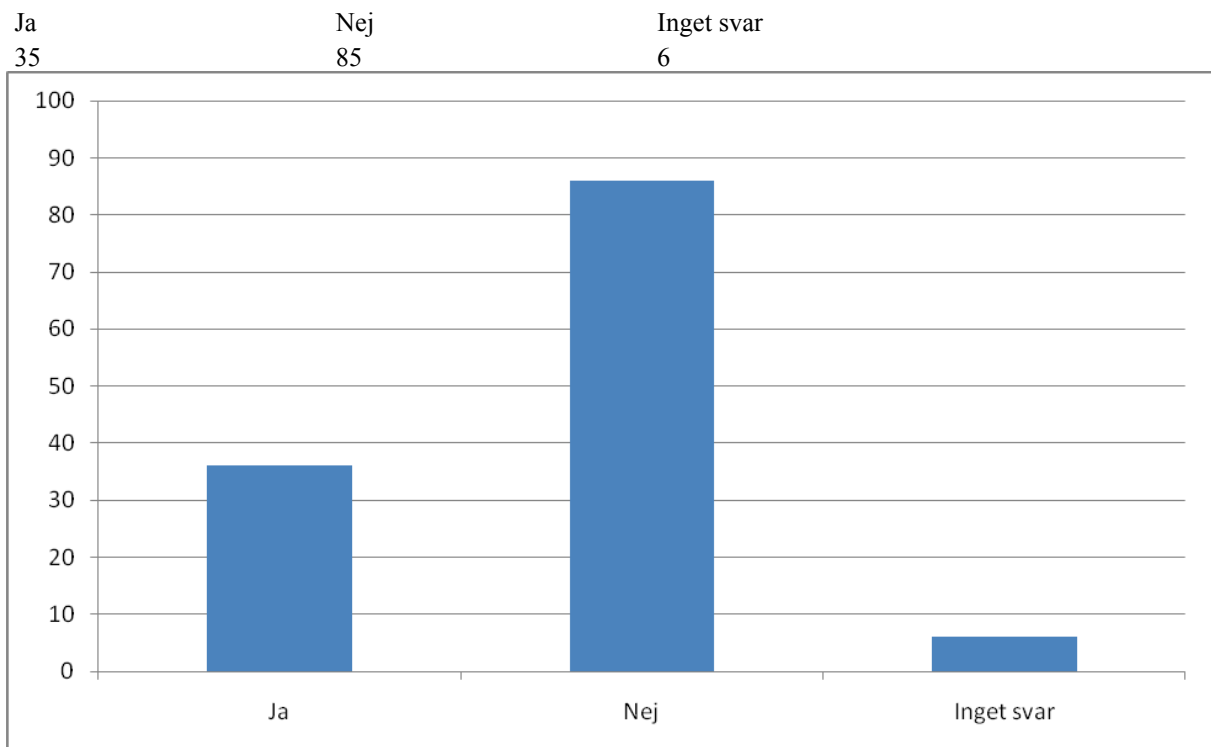

9. Betygssystemet med AB, BA och B är ett bra betygssystem

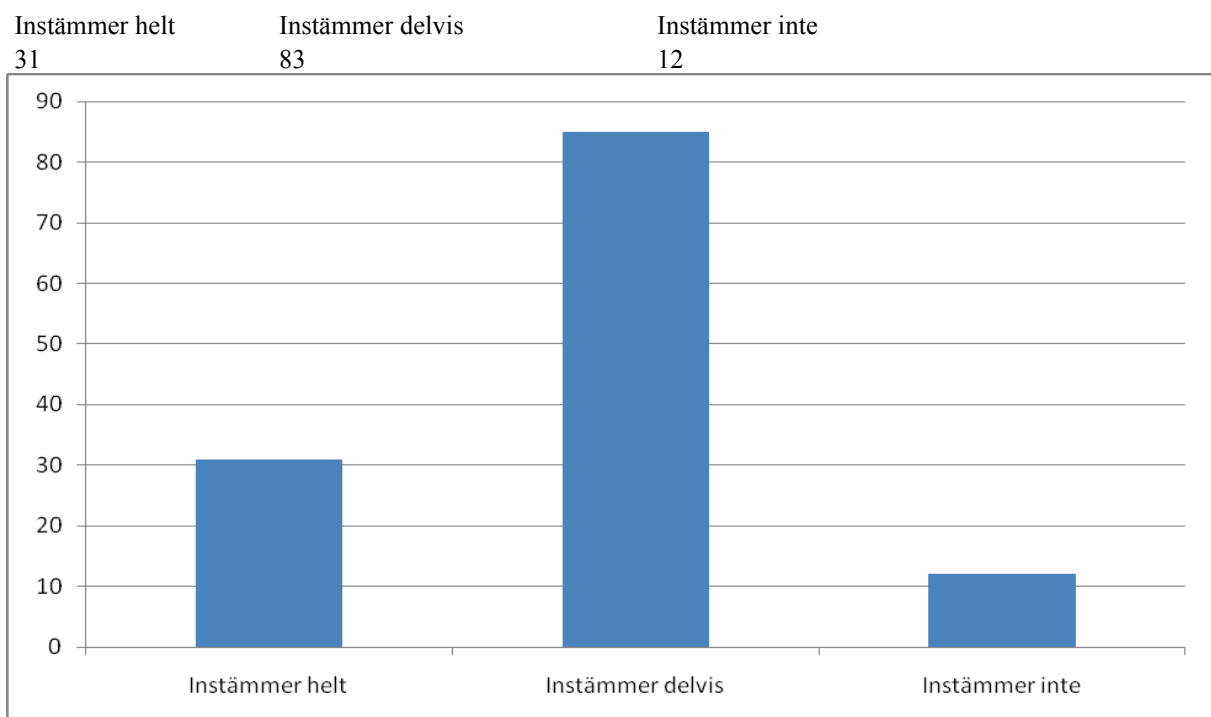
Ja	Nej, det borde vara fler betygssteg	Nej, det borde vara färre betygssteg	Nej, graderande betyg borde tas bort helt	Inget svar
46	25	16	32	7

10. Är betygsurval är den bästa antagningsmetoden till notarietjänstgöring?

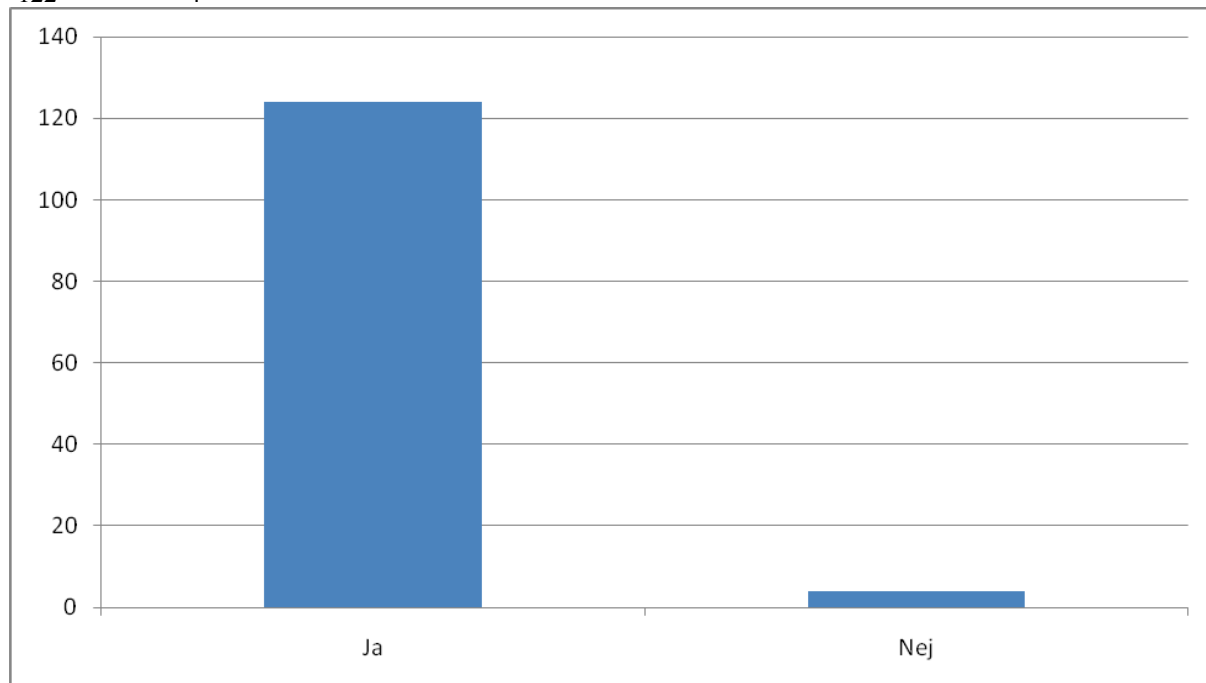

11. Studenterna är mer intresserade av att få höga betyg än att tillgodogöra sig relevant juridisk kunskap

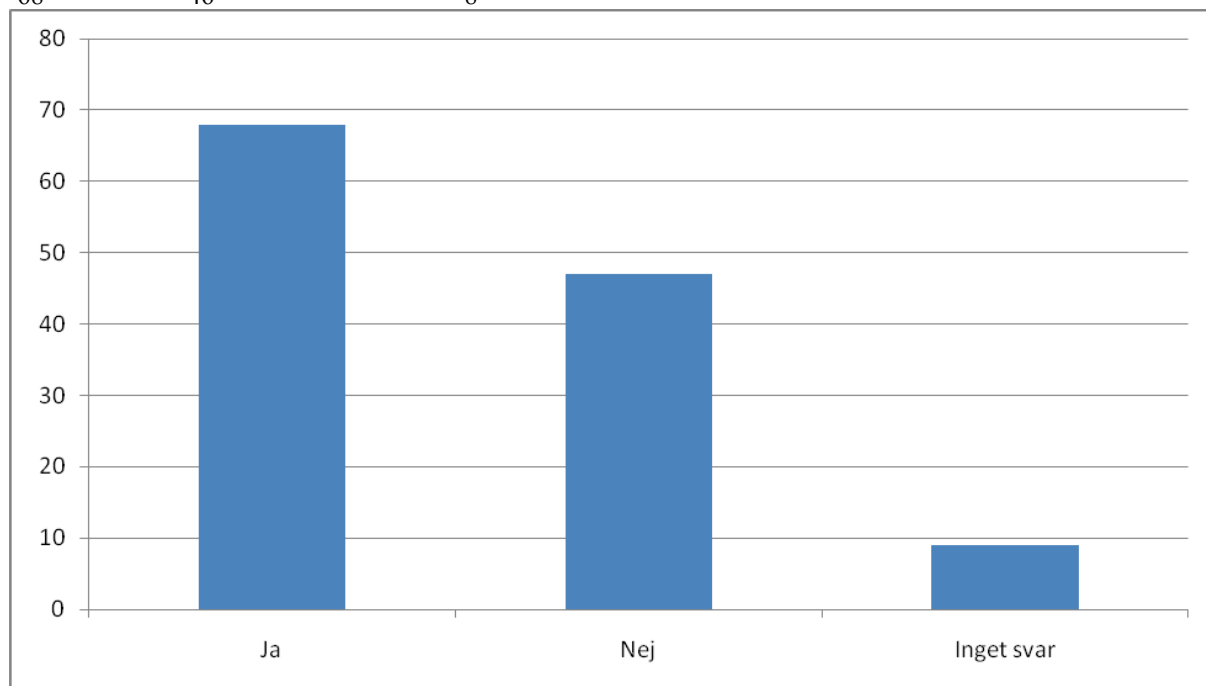
12. Förekommer betygsstress bland studenter på juristprogrammet?

Ja	Nej
122	4

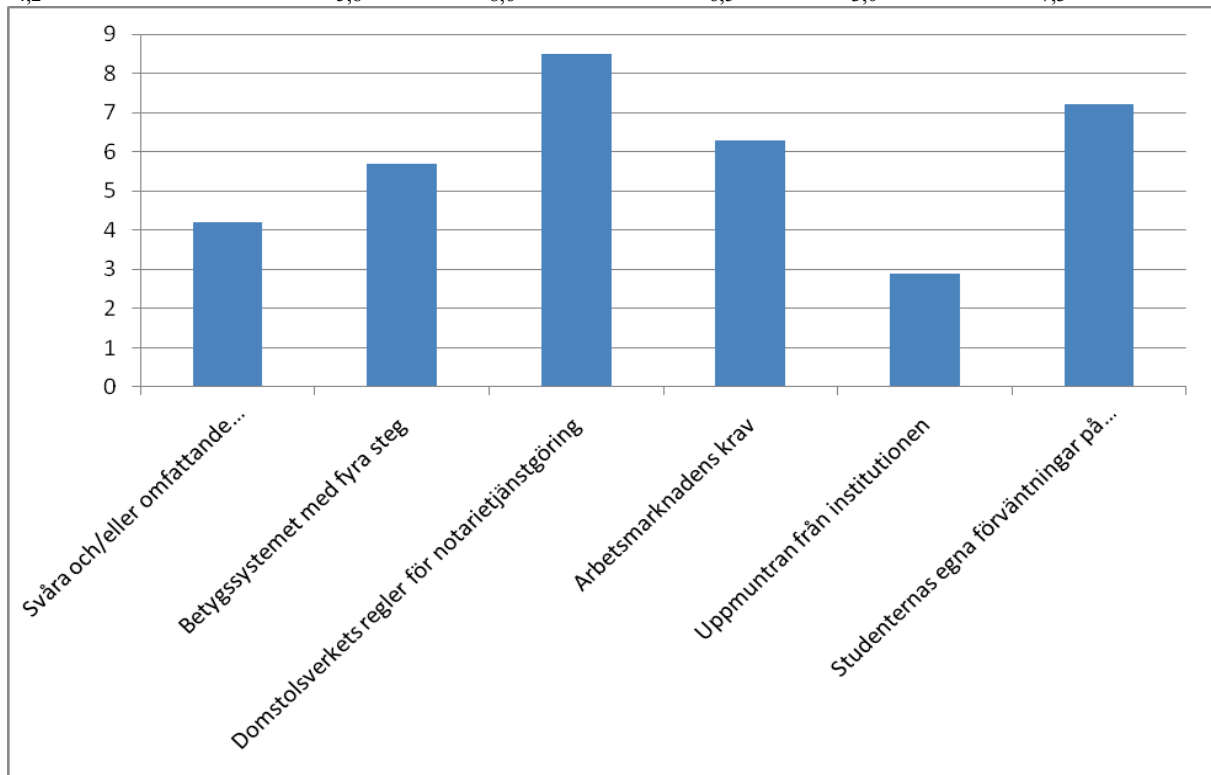
12 i. Arbetar institutionen aktivt för att minska betygsstressen?

Ja	Nej	Inget svar
68	46	8

12 ii. Betygstressen beror på... (gradera varje påstående från ett till tio)

Svåra och/eller omfattande examinationsmoment, t ex helterminstentamen	Betygssystemet med fyra steg	Domstolsverkets regler för notarietjänstgöring	Arbetsmarknadens krav	Uppmuntran från institutionen	Studenternas egna förväntningar på utbildningen
4,2	5,8	8,6	6,5	3,0	7,3

12 iii. Betygstressen leder till...

	Försämrad studenthälsa	Att fler studenter hoppar av utbildningen	Att studenterna blir för resultatinkräddade
Instämmer helt	38	12	53
Instämmer delvis	73	64	55
Instämmer inte	11	46	14

